

HOZIRGI KUNDA JAMIYATDAGI HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MUNOSABATLAR

*Andijon davlat pedagogika instituti talabasi
Nabiyev Fazliddin Farxodjon o'g'li*

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi kunda bizning hamjamiyatimizda fuqorolarning huquqiy ong va ularning munosabatlari haqida qisqacha ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: yo'l patrul xodimi, Aflotun, qadimgi Bobil

Abstract: This article provides brief information about the legal consciousness of citizens and their relations in our society today.

Key words: road patrol officer, Plato, ancient Babylon

Kirish. Harbir davlat borki unda qonunlar, huquq va majburiyatlar bolib, ular davlat va jamiyat o'rtsida yuzaga keladigan huquqiy munosabatlarni tartibga soladi. Ushbu qonunlar turli tuman bo'lib, jamiyatning turli sohalarida qo'llaniladi. Bu qonunlar fuqarolar osoyishtaligini ta'minlashgaa qaratilgan bo'lsada ammo hozirgi kunda ayrim fuqarolarning bu qonunlarga beparvolik bilan qarash holatlarini kuzatish mumkin, (ko'chada yo'l patrul hodimiga manaviy va jismoniy zarar yetkazish, hodimlariga vakolat doirasidan tashqaridagi vazifalarni yuklatayotgan boshliq, voyaga yetmasdan turib atrof muxitga va o'z sog'ligiga beparvolik qiliyotgan yoshlar yoshlar)_ shular jumlasidandir. Ho'sh bu nimaning oqibatidan? Yuqorida sanab o'tgan holatlar uchun albatta yuridik jazo mavjud ammo bu jazo haqida o'zi umuman qilayotgan ishlarining oqibati haqida fikr yuritish nafaqat yoshlarimiz balki katta yoshdagi ayrim insonlarda ham kuzatilmoqda va bularning hammasi jamiyatimizdagi huquqiy ongning pasligidandir. Hosh uni qanday oshirish mumkin? ozi qonunlar nima? qonunlar nega bizga kerak?

Bizga ma'lumki dastlabki qonunlar qadimgi Bobilga borib taqaladi va (Hamurapi qonunlari) nomi bilan mashhur. Bu qonunlar ozining qattiyliigi bilan nom qozongan bo'lib uni mabudlar irodsi bilan yaralgan deb ishonishgan va bu qonunlarga yuzlanadigan bo'lsak unda fuqarolar manfaati ustunligini shu qatorda bu qonunlar fuqarolar uchun chiqarilganini ko'rishgimiz mumkin, masalan: qulif buzari o'g'ri agar jinoyat vaqtida ushlansa buzayotgan eshigining tagiga ko'mib tashlangan. Bu esa davlatda ogirlik holatlatlari sonining kamayishiga juda katta yordam bergan.

Qadimgi davlatlar orasida ozining beqiyos sanat va madanyati hamda falsafasi bilan ajraib turgan Yunoniston inson qadir qimmatini, uning (Induid) sifatida musaqil bir shaxs ekanligini ilgar surgan. Shu bilan bir qatorda "tartibli jamiyat uchun sifatli qoidalar kerak" tamoilini ham ko'zdan qochirmagan.

Barchamizga mashhur yunon faylasufi va shoiri Aflotun (Platon) aytganidek : Qonunni bilmaganlar va uning mohiyatini anglamaganlar qonunlarni bemani deb atashni hohlab qoladilar. Aflotun bu jumla orqali jamiyatda qonunlarni hamma bilishini agar bilmasa bu oxir oqibatta davlatga norozilik hisini uyg'otishini ilgari suradi. Qonunlarning sifati haqida ham aflotun nazaryasiga quloq solamiz : Qonunlarning qanchalik muhim va yaroqliligini ular yaratilgandan keyin jamiyat uchun olib kelgan foyda yoki ziyonidan anglash mumkin . Demak qonunlar xalq uchun yaratilgani va faqat xalq foydasiga ishlashi zarurligini anglatadi .

Konstitutsiyamizning 2 – moddasini eslaylik: XALQ DAVLAT HOKIMYATINING BIRDAN BIR MANBAIDIR DAVLAT O'RGANLARI VA MNSABDOR SHAXSLAR JAMIYAT VA FUQAROLAR OLDIDA MASULDILAR . Bundan ko'rishimiz mumkunki xalq davlat uchun muhim va davlat xalq uchun javobgar, xalq manfati davlat manfatidan ustun chunki davlatning asosiy boyligi bu uning aholisi hisoblanadi .

Endi Respublikamiz fuqarolar va davlatga nazar solsak .Bizga malumki davlat va undagi tashkilotlar oz huquqlaridan to'la to'kis foydalanadi, biroq huddi shunday holatni fuqarolarning aksaryatidagina korishiz mumkin . Zero biz ikki taraflama aloqani yani, jamiyat va davlat ortasidagi aloqanin shakillantirmas ekanmiz, huqularimizning poymol qilinishiga tayyor turishimiz lozim . Bunday bo'lmasligi uchun esa oz huquq va majburiyatlarimizni anglashimiz shubhasiz shart va zarurdir . Bizning oz huquq va erkin;iklarimizni yaxshi bilmasligimiz ayrim qo'shtirnoq ichidagi hukumat rahbarlarining o'z mansabini suvistemol qilishiga hamda ko'plab korrupsion holatlarga sabab bolmoqda .

Ozbekiston Respublikasida qonunlar uch turda organiladi bular davlatning asosiy qonuni konstitutsiyada keltirilgan qonunlar, qonun osti aktlari va konstitutsiyaviy qonunlar. Bulardan bizga keraglisi konstitutsiyada keltirilgan qonunlar va qonun osti aktlari, konstitutsiyaviy qonunlar bo'lsa O'zbekiston Respublikasida amalda bo'lgan barvcha qonunlar, qarorlar va qonun osti aktlariga o'zgartirish vca qoshimchalar kiritish vazifasini bajarish uchun yaratilgan qonunlar .

Ho'sh biz bularning hammasini bilishimiz shartmi ? axir sud jarayonidagi sudyalar ham adashgmaslik uchun o'z yo'nalishidagi qonunlarga ko'z yugurdirgan holda ish olib boradilar . bizda esa bunga ehtiyoj , mavjut emas . Biz davlat organlaridan oz huquqlarimizni qonuniy ravishda isbotlashini eo'rashimiz zarur bunda ularning aytilgan og'zaki malumotlari emas balki rasmiy huquqiy hujjatlarga tayanishimiz lozim zero og'zaki malumotlar hechqanday yuridik kuchga ea emas va ularga tayanib ish ko'rish bizni ng o'z hohishimiz . Masalan ; siz biron davlat idoradsida faoliyat yuritasiz va sizdan vakolatingngizdan tashqari narsa qilishingizni so'rashyabdi yoki oyligigiz belgilangandan miqtordan pas chiqyabdi bu holatdasiz buning sababini va bu sabab huquqiy asosga ega ekanligiga ishonch hosil qilishingiz zarur yoki do'kondan

olgan mahsulotingiz yaroqli emasligini sezsang giz uni qayta topshirish huquqiga degasiz agar sotuvchi maxsulot unga tegishli emasligini aytsa savdo cheki yordamida uni isbotlash imkoniga egasiz

Ammo mavjut huquqqiy hujjatlar bilan tanishish oirqali fuqarolar oz huquqqiy bilimlarini oshirishlari bilan bir qatorda huquqqiy madaniyatlarini ham yukasltirishlari mumkin zaro huquqqiy ong qanchalik yuqoyi bo'lsa huquqqiy madaniyat ham shunchalik yuqori bo'ladi

Davlat huquqqiy ongni yuksaltirishi uchun esa mavjut huquqqiy hujjatlar ni xalq ommasiga chuqurroq yoyishi . Yangi qonunlar yuzasidan ko'proq madaniy marifiy tadbirlar shu jumladan koplav huquqqiy musobaqalar ,ko'rik tanlovlar o'tkazishi lozim , zero fuqarolar o'z huquqlarini bilish,mas ekan jamiyatiz yuksalishi dargumon chunki oz huquqini anglash ozlikni abglash bilan barobar

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2009-yil X.T.Odilqoriyev. "Davlat va huquq nazaryasi". Darslik. "Sharq" nashriyoti.
2. 1998-yil U.Tadjixanov. A.Saidov. "Huquqqiy madaniyat" 1-tom darslik. Akademiya nashriyoti
3. 2011-yil N.Saburov. Sh.Saydullayev. "Davlat va huquq nazariyasi" darslik TDYI nashriyoti.
4. <https://lex.uz/ru/docs/-4149765>.